

ISLAMSKA ZAJEDNICA
U BOSNI I HERCEGOVINI
VAKUFSKA DIREKCIJA
Sarajevo

VAKUFI U BOSNI I HERCEGOVINI

Historijat, trenutno stanje i perspektive
(III izdanje)

Izdavač

Islamska zajednica u Bosni i Hercegovini
Vakufska direkcija Sarajevo

Za izdavača

Dr. Senaid Zajimović

Lektor

Emina Kamenarević

Dizajn i DTP

Fadil Pleho

Štampa

AMOS-GRAF, Sarajevo

CIP - Katalogizacija u publikaciji
Nacionalna i univerzitetska biblioteka
Bosne i Hercegovine, Sarajevo

061.27:28 (497.6) (041)

VAKUFI u Bosni i Hercegovini : historijat, trenutno stanje i
perspektive. - 3. izd. - Sarajevo : Islamska zajednica u BiH, Vakufska
direkcija, 2018. - 68 str. : ilustr. ; 21 cm

ISBN 978-9958-1977-9-6

COBISS.BH-ID 26687238

VAKUFI U BOSNI I HERCEGOVINI

HISTORIJAT, TRENUTNO STANJE
I PERSPEKTIVE

Sarajevo, 2018.

Vakufi u Bosni i Hercegovini

Oni koji imanja svoja troše na Allahovom putu sliče onome koji posije zrno iz kojeg nikne sedam klasova i u svakom klasu po stotinu zrna. A Allah će onome kome hoće dati i više; Allah je neizmjereno dobar i sve zna.

(El-Bekare, 261)

Poslije smrti čovjekove, njegovi tragovi na ovom svijetu nestaju osim u tri slučaja: ako ostavi (uvakufi) trajno dobro, ako ostavi znanje kojim će se drugi koristiti, i ako ostavi odgojeno dijete koje će se za njega moliti.

(Hadis)

Uvod

Vakuf je svojevrijedno trajno zavještanje imovine ili njenog prihoda za posebno određene korisnike ili namjene, radi postizanja Allahovog, dž.š., zadovoljstva.

U socijalnom smislu vakuf je finansijska i društvena institucija koja doprinosi ekonomskom, kulturnom i vjerskom kvalitetu života pojedinca i razvoju društva.

Uvakufljenjem prestaje vlasništvo vakifa nad uvakufljenom imovinom i ona prelazi u vlasništvo vakufa. U Bosni i Hercegovini titular vakufa je Islamska zajednica.

Prve dvije stranice Gazi Husrev-begove vakufname

Na kraju ove vakufname stoji sljedeći tekst:

Preneseno iz originala vakufname, prepisao siromašak na zahtjev kadije Sarajevskog Jusuf ef. 993. h. Upravitelj Sarajeva Ahmed bin. Osman potvrđuje da ovaj prepis odgovara originalu vakufname.

(Prepis vakufname je iz 993. godine po Hidžri odnosno 1585. godine)

صورة الوفقة نقلت أصلها الشحنة
 زمن المعركة بين المماليك
 الخوفاً من الأتراك
 الأولى كانت
 وتعين وتجاه

صورة وفتية جامع عفيف وعات حرة بظلم

الحمد لله موثق إرار عباده لأفتتاح أبواب الخير ومعينه
على اقتناء أسياي السعادات • تلاه لأت انوار جبروته وسلاطنته
على صفات الموجودات • وتملكت آثار ملكوته وحسانته على
وجنات الكائنات • ينحمن على ما انعم علينا وهذا نالنا سلام جونا
من أمّة نبية وحبيبه محمد عليه الصلوة والسلام ونشكره على ان جعلنا
حامين لبليضة الاسلام ومؤدين في فضل الجهاد في سبيل الله مع عبده
الطواغيت والاضنام • ونشهد ان لا اله الا الله وحده لا شريك
له شهادة شرعها الحق سبحانه واليقين • وتطلع نجمها عن افق
الخيوط والخيمن • ونشهد ان محمد عبده ورسوله • بحجته

تجّ صاحبها من عذاب اليم • يوم لا ينفع مال ولا بنون الا من اتى الله
بقلب سليم • صلى الله عليه وعلى آله وصحبه وازواجه
والاولاد ما ذكر شارقا ولمع بارق • اما بعد فلا يخفى على كل عاقل
ارب والمحي لبيب • ان الدنيا الدينة مخيم النوايب وسكن
الزوايا والمصاب • ما هي دار قامة ومقام • بل معبرة يعبر
منها المالك المحيرون الى دار السلام • فالعاقل فرم يفت
بها ولم يعرف عليها • ولم ينظر بعين المحبة • واشغف اليها
والسعيد فاخل من نفسه • وقاس يومه بامسه • قبل ان يستقر
على الاجل ويقصر الزيادة في السعي والعمل • وان الحسنات
يذهب السياء واشرف الحسنات الصدقات وخير الصدقات ابقاؤها واحسن
الخير تادومها وانماها الا وهو الوقف الذي لا ينقطع فوائدها
الى اباد الابد • ولا ينتهي نتايجها الى يوم الحشر والسناء • فلما
احاط بعضهم بهذه المقدما وحقق كون تلك الكلمات بالعلم
الشامل وتفهمها لكامل حضرة فخر الله سبحانه بالنفس
القدسية والكاملات لنفسية والملكات الملكية • والاعمال
الصالحات السنية وذو الحجة العريض الصب المستفيض الباذل
جهد في اعلام الدين • ناصر الاسلام والمسلمين طي حنة

Vjerski poticaj na uvakupljenje

Kur'an izravno ne spominje vakuf, ali u brojnim ajetima Allah, dž.š., podstiče muslimane da svojim dobrim djelima i materijalnim davanjima pomognu druge ljude. Jedan od tih ajeta je 92. ajet sure Alu Imrân, u kojem se kaže: *"Nećete postići dobročinstvo sve dok ne udijelite dio onoga što vam je najdraže."*

Allahov poslanik Muhammed, a.s., u brojnim hadisima podsticao je muslimane da misle o budućnosti i o tome kako činiti dobra djela koja će čovjeka nadživjeti i time na ovom svijetu ostaviti što duži i što ljepši trag, ne bi li imao koristi od toga i nakon smrti. Takav je i hadis:

"Poslije smrti čovjekove, njegovi tragovi na ovom svijetu nestaju osim u tri slučaja: ako ostavi (uvakufi) trajno dobro, ako ostavi znanje kojim će se drugi koristiti i ako ostavi odgojeno dijete koje će se za njega moliti."

Ova i brojne druge preporuke Muhammeda, a.s., utjecale su na ashabe pa su, inspirirani njima, činili djela kojima su željeli ostaviti trajno dobro. Tako je Omer, r.a., jednog dana došao Muhammedu, a.s., i rekao mu da je dobio imanje koje mu je dragocjeno i htio bi da ga dadne kao trajnu sadaku. Poslanik, a.s., mu je savjetovao da je najbolje da to imanje izuzme iz svoje imovine i odredi da se ono ubuduće neće moći *"ni prodati, ni pokloniti, ni naslijediti"*. Omer, r.a., je poslušao ovaj savjet i odredio da se prihodi s tog imanja imaju koristiti za potrebe siromaha, njegove rodbine, otkup

robova i ratnih zarobljenika, za putnike, goste, te da nema grijeha i da se upravnik tog vakufa koristi njegovim plodovima na umjeren način.

Iz ovog normativnog teksta jasno je da uvakufljena nekretnina ne može biti predmetom prometovanja i raspolaganja, te da to mogu biti samo njeni plodovi i prihod.

Prema historijskim podacima, nije bilo nijednog ashaba Allahovog Poslanika, a.s., koji nije uvakufio nešto od svoga imetka. Ovu praksu muslimani su nastavili i u narednim generacijama, evo sve do naše!

Gazi Husrev-begovi vakufi

Šta je vakuf?

Riječ *vakuf* potječe od arapskog glagola *veqafe*, što znači zaustaviti, zadržati, posvetiti i ukazuje na to da je vakufska imovina (imovina koje se zavještava) ona imovina koja je izuzeta iz redovnog pravnog prometa i namijenjena za neke druge svrhe. Tako se vakuf u fikhskim djelima obično definira kao izuzimanje imovine voljom nekog lica iz njegovog vlasništva i njeno posvećivanje određenim ciljevima.

Vakuf se osniva u ime Allaha, dž.š., da bi se zaslužila Njegova naklonost i zadovoljstvo (*vasila*), oprost i milost, i konačna nagrada na budućem svijetu. Vakif izdvaja dio iz svog čistog imetka koji mu je dat u posjed kako bi ga vratio njegovom stvarnom vlasniku, Allahu dž.š., Koji je stvarni vlasnik zemlje i svega što postoji, dok je čovjek samo njegov privremeni posjednik, odnosno korisnik.

Riječ *vakufnama* potječe od arapskog glagola *veqafe* i perzijske riječi *name*, što znači isprava, knjiga. Pravno gledano, vakufnama ili vakfija ima karakter sudske presude, jer sadrži formu uvakufljenja koju je sudska praksa uvela radi pravne sigurnosti.

Predmet uvakufljenja može biti nepokretna i pokretna imovina, te se u skladu s pravilima o uvakufljenju izdaju *vakufname za nekretnine* i *vakufname za novčana sredstva*.

Podjela vakufa s obzirom na svrhu uvakufljenja

Vakif potpuno slobodno raspolaže pravom određivanja koji će vakuf izgraditi ili ostaviti iza sebe i u koje svrhe će se on koristiti. Tako su nastale brojne ustanove, izgrađeni raznovrsni objekti i druge vrste vakufa koji se, s obzirom na svrhu i namjenu, mogu razvrstati u sljedeće kategorije:

a) **Vjerske svrhe:** džamije, mesdžidi, musalle, tekije;

Aladža-džamija u Foči

b) **Obrazovno-odgojne svrhe:** medrese, mektebi, biblioteke;

Elči Ibrahim-pašina medresa u Travniku

c) **Humanitarne svrhe:** pomoć siromasima, jetimima, učenicima, putnicima, dužnicima, zarobljenicima, bolesnima te pomoć za zbrinjavanje napuštenih i bolesnih životinja;

Roditeljska kuća Udruženja "Srce za djecu oboljelu od raka u FBiH"

Autobus za djecu s posebnim potrebama

Sanitetsko vozilo Centar "Duje"

d) **Socijalne (javne) svrhe:** vodovodi, putevi, mostovi, sahat-kule, šadrvani, bunari, česme;

Arslanagića most u Trebinju

Sahat-kula u Livnu

e) **Privredne svrhe:** bezistani, hanovi, zanatske radnje, mlinovi, stanovi i kuće;

Vakufski kompleks Tekija na Buni

Podjela vakufa s obzirom na ekonomsku samostalnost

Osnovna svrha vakufa jeste učiniti dobro i bogougodno djelo, a ona se u konkretnim društvenim realizacijama odslikava u brojnim i raznovrsnim sadržajima koji zadovoljavaju neku društvenu potrebu. Tako su izgrađene džamije, česme, hanovi, javne kuhinje, učilišta itd. U tom smislu vakufi se mogu podijeliti u dvije grupe s obzirom na kriterij da li vakuf privređuje ili vakufska dobra koristi za svoju egzistenciju.

- a) Prvu grupu čine sadržaji koji instituciji vakufa osiguravaju i donose određene prihode za njegovo nesmetano funkcioniranje i samoodrživost. Tu spadaju razni građevinski objekti: hanovi, dućani, magaze, različite zanatske radnje, kuće i stanovi za iznajmljivanje, zatim različite zemljišne nekretnine kakve su gradilišta, kućišta, vrtovi, bašče, voćnjaci, oranice, livade i pašnjaci, šume i dr. U ovu grupu često spadaju i znatna materijalna sredstva u novcu ili plemenitom metalu, koja se daju na zajam građanima uz interes (priplod) i na taj način povećavaju ekonomsku moć vakufa.

Vakufnama Isa-bega Ishakovića

Isto tako postavio je uslov da njegovi oslobođeni robovi i djeca njegovih oslobođenih robova, pa makar i daleki potomci, kad ostare ili obole tako da ne mogu da privrijede svoje uzdržavanje ili budu siromašni, da dobivaju čorbu i hljeb iz ove tekije koliko imaju pravo.

- b) Drugu grupu čine sadržaji koji zbog svojih brojnih javnih i uslužnih gradskih funkcija i djelatnosti troše sredstva prikupljena putem zakupa, kirije, idžare ili zajma na ime sadržaja navedenih u prvoj grupi. Ovoj drugoj grupi pripadali su razni objekti i razne djelatnosti javnog, vjerskog, kulturnog, prosvjetnog, komunalno-higijenskog, dobrotvornog i drugog karaktera, kakvi su hamami (javna kupatila), sahat-kule, džamije, mesdžidi, tekije, biblioteke, medrese, mektebi, vodovodi, česme, mostovi, karavan-saraji, javne kuhinje, mezarja itd. Prihodi vakufa trošeni su kao rashodi za održavanje i obnavljanje objekata, za finansiranje njihovih gradskih djelatnosti, plaće službenika (imami, mujezini, mualimi, muderisi), izdržavanje učenika, siromaha, nemoćnih, te za vakufsku administraciju (mutevelije - upravnici, naziri - nadzornici).

فصل في معرفة السبل السبعة

الوكيد بن عمرو العسكري في حفاضة جاحظ
الانصراف انا انقل الله الغنى الى عبد الرحمن بن عبد الله بن علي

وَعَامَةً مَّسْجُودًا فِي سُلُوبٍ غَرِيبٍ أَوْزَعِينَ
أَيُّوِي خَلَقْتَ إِنْسَانِي أَحْسَنَ تَقْوِيمًا
أَسُودَةً أُنْشَأَ الْيَدَ الْكَلِمَ صَدْرًا طَرِيفًا
وَسَبِيلَ مَعَارِي عِلْمٍ سَلَطْتَ رُوحِي
مَعْرِفَتِ رَبِّ الْعَالَمِينَ حَقِيقًا فَلَدِي
بَعْضُهُمْ عَلَى بَعْضٍ مَرُوحَةً أَنْبَاءَ مَرَفِ
وَصِيفَاءَ مَنَاجِي الْكَافِرِ فَرَادٍ نَوْحِ إِنْسَانِيَّةٍ
وَبِهَاتِ أَجْلَالِ اللَّهِ سِرَافِرَ أَيْدِ
بَعْضِي جَبِيبَ وَبَعْضِي خَلِيلَ وَبَعْضِي صِدِّ
وَعُزْمِينَ نَشَاءَ فُرُجَةٍ عَنَّا لَيْتَ فِي نَكَلِهِ
بَعْضِي سُرُوتِ هَالٍ وَمُنَالٍ إِلَهَ اعْزَازٍ وَفُ

Vakufnama Sinan-bega Boljanića

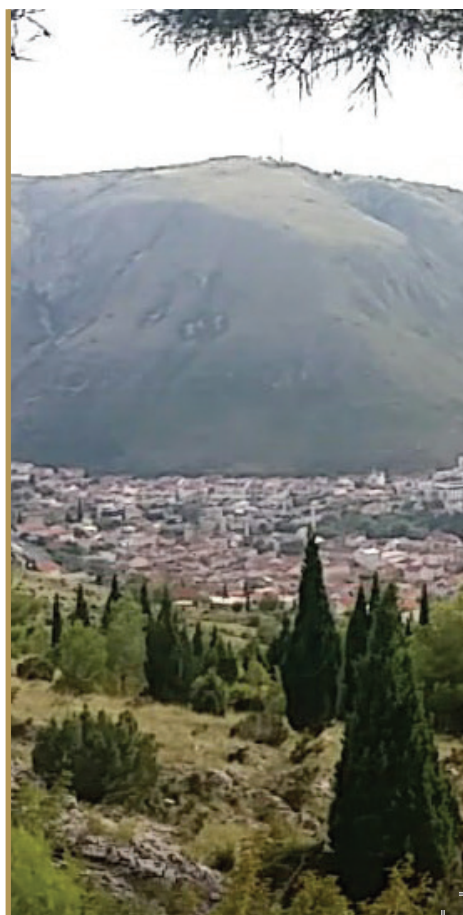
Svakog uoči petka kuhaće se pilav od pirinča i čorba od pšenice "biša", a za svako od tih jela izdavaće se dnevno po četiri akče, dok će se za maslo i pirinač izdavati dnevno po 2 akče. Sve se ovo ima nabaviti pravovremeno.

Značaj vakufa za razvoj Bosne i Hercegovine

S dolaskom Osmanlija u naše je krajeve zvanično stigla i institucija vakufa. O tome koliko je vakuf značio za razvoj Bosne i Hercegovine i nastanak urbanih, a time i političkih, ekonomskih, kulturnih i vjerskih centara, najilustrativnije govori činjenica da je u nazivima nekih gradova sadržana riječ *vakuf*, što znači da su nastali zahvaljujući takvoj zadužbini. Ti gradovi su, naprimjer, Kulen-Vakuf, Skender-Vakuf, Gornji Vakuf, Donji Vakuf i drugi. Osim ovih, postoje još neki gradovi za koje se zna da su nekad u svome nazivu imali riječ *vakuf*. Tako se današnji Mrkonjić-Grad nekad zvao Varcar-Vakuf, a današnji Sanski Most samo Vakuf i sl.

Većina starih gradova u našoj zemlji svoj nastanak i razvoj vezuju uz pojavu nekog vakufa, odnosno uz ličnost vakifa, dobrotvora. Takvi su, naprimjer, sljedeći gradovi:

- Sarajevo – Gazi Husrev-beg i Isa-beg Ishaković
- Tuzla – Turali-beg
- Mostar – Karađoz-beg i Koski Mehmed-paša
- Tešanj – Ferhad-beg, sin Skenderov
- Maglaj – Kalavun Jusuf-paša
- Nova Kasaba – Musa-paša, budimski vezir
- Banja Luka – Ferhad-paša Sokolović i Sofi Mehmed-paša

- Gradačac – kapetan Gradašćević: Osman, Murat i Husein
- Foča – Mehmed-paša Kukavica
- Mrkonjić-Grad – Kizlar-aga Mustafa
- Rogatica – Husejn-beg, sin Ilijas-bega
- Višegrad i Rudo – Kara Mustafa-paša i Mustafa-paša Sokolović
- Čajniče – Gazi Sinan-beg Boljanić
- Gračanica – Ahmed-paša Budimlija
- Sanski Most – Hamza-beg
- Modriča – Osman-efendija

Mostar

Travnik

Iz navedenog spiska primjećuje se da je velika većina vakifa pripadala domaćem stanovništvu, a obnašali su značajne političke i vojne funkcije u vrijeme osmanske vlasti na teritoriji Bosne i Hercegovine. To su bili veziri, paše, begovi, age, zatim gazije, kapetani i drugi.

Veće vakufe ostavljali su imućni ljudi, veziri i paše, begovi i age, ali je bilo vakifa i iz redova uleme, kadija, muftija, šejhova, zanatlija (u Sarajevu su izgradili džamije trojica sarača), trgovaca, žena. Manje vakufe osnivali su ljudi iz svih društvenih slojeva i zanimanja i najčešće ih vezivali za džamijske vakufe. Najviše džamija podigli su bosanski namjesnici, sandžakbezi, beglerbezi, dvorski dostojanstvenici. Njihovi vakufi bili su veoma bogati.

Međutim, brojni podaci govore da se vakifi javljaju u svim društvenim slojevima, dakle ne samo među bogatim stanovništvom, kako je prethodno spomenuto, nego i među brojnim trgovcima, zanatlijama, kadijama, muftijama, ulemom i imamima, muškarcima i ženama.

Počitelj

Gračanica, Konak, danas zgrada Općine

Vakufi u periodu nakon osmanske vlasti

Vakufi u vrijeme Austro-Ugarske Monarhije (1878–1918)

S odlaskom Osmanlija iz Bosne i Hercegovine pojavili su se brojni problemi u vezi s vakufima. Prvi je bio taj što u vrijeme vladavine Osmanlija nije postojala jedinstvena vakufska administracija na nivou Bosne i Hercegovine, nego su vakufi djelovali kao samostalne ustanove. Drugi problem bio je taj što austrougarska uprava nije razumjela pojam porodičnog vakufa, pa se u tom smislu dešavalo da su mnogi plodouživaoci porodičnih vakufskih prihoda na sebe i u svoje vlasništvo pripisivali vakufska dobra. Da bi se uvelo reda u ovakvo stanje, Austro-Ugarska je 1883. godine imenovala Zemaljsku vakufsku komisiju koja je upravljala vakufskim poslovima. Tako u Bosni i Hercegovini počinje s radom jedinstvena vakufska administracija, čiji će prioritetan zadatak biti da izvrši popis svih postojećih vakufa. Nažalost, brojni vakufi neće biti popisani zbog nepravilnog rada austrougarske vakufske administracije, te zbog ekonomskog slabljenja i nestanka brojnih vakufa, ali i zbog raznih malverzacija kojima je išla u prilog činjenica da su nestale neke vakufname ili da ne postoje svjedoci pojedinih vakufa.

Potom je 1894. godine austrougarska uprava formirala Zemaljsku vakufsku direkciju kao državnu instituciju, pa je i njezina vlast bila u rukama države. Iako je nova vakufska uprava dobro funkcionirala te održavala i unapređivala vakufski imetak i izvršavala namijenjeni

Hotel Central na mjestu nekadašnje Ajas-pašine džamije

joj zadatak, muslimani nisu bili zadovoljni tom upravom, jer u njenom radu nisu imali nikakvog učešća.

Zbog tog nezadovoljstva Bošnjaci su 1899. godine pokrenuli borbu s ciljem osiguravanja autonomije upravljanja trima ključnim elementima koji su bili neophodni za očuvanje identiteta Bošnjaka, a to su vjerski, vakufski i obrazovni poslovi. Austro-Ugarska je 1909. godine, nakon aneksije na Bosnu i Hercegovinu, udovoljila ovim zahtjevima donošenjem *Štatuta za autonomnu upravu islamskih vjerskih i vakufsko-mearifskih poslova*.

Prema odredbama ovog statuta, organi upravljanja vakufima bili su: Vakufsko-mearifski sabor, kao vrhovni autonomni i nadzorni organ za sve vakufe u Bosni i Hercegovini koji su sačinjavali osam vjerski obrazovanih članova (reisu-l-ulema, vakufsko-mearifski direktor i šest mutevelija) i 24 člana birana iz naroda. Predsjednik Sabora bio je reisu-l-ulema.

I unatoč ovom administrativnom uređenju i borbi muslimana za autonomnu upravu vjerske administracije, na sceni su se dešavala brojna otuđenja vakufskih dobara.

U nastavku slijedi nekoliko izvoda iz Memoranduma upućenog ministru finansija Benjaminu Kallayu 15. decembra 1900. godine, koji govore o brojnim povredama prava muslimana Bosne i Hercegovine pod austrougarskom vlašću i o uzurpaciji njihove imovine:

Na Musali u Sarajevu, na vakufu Gazi Ali-paše, izgrađena je zgrada Zemaljske vlade, danas zgrada Predsjedništva BiH

Banja Luka

- U Sarajevu od vakufskog ogromnog zemljišta zvanog "Musalla" sagrađen je park.
- U Sarajevu na Isa-beg džamiji sagrađena je zadruga; na Ajaz-paša džamiji podignuto novo svratište; na Ćemal-bej džamiji načinjeno je skladište piva; na Atmejdani džamiji je skladište drva itd.
- U Trebinju na islamskom zvanom Ćatovića groblju nalazi se zgrada općinskog ureda kotarske oblasti, osnovna škola, općinska mesarnica, Rabića spomenik, dvije gostione i kuglana.
- U Stocu džamija nalazeća u gradu, nakon što je dulje vremena služila za vojni magacin, jeste porušena.

- U Mostaru od islamskog groblja napravljen je nov put u dom političkog hrvatsko-katoličkog društva.
- U Gračanici na islamskom groblju sagrađena je zgrada kotarskog ureda.
- U Banja Luci kod Šehove džamije ima islamsko groblje, koje je upotrebjeno za šetalište.
- U Travniku kod stare Tophane jezuitska crkva prisvojila je veliki vakufski mulk za svoje svrhe.
- U Sanskom Mostu na islamskom groblju napravljen je hotel, zgrada kotarskog ureda i osnovne škole i park.
- U Mostaru na Lakišića groblju, koje ima u površini 19.400 met., nalazi se željeznička postaja, magacin okružne oblasti, magazin općine i uprava gradskih daća.

Sanski Most

Vakufi u vrijeme Kraljevine SHS / Kraljevine Jugoslavije (1918–1941)

Dolaskom Bosne i Hercegovine pod vlast Kraljevine Jugoslavije počinju crni dani za Islamsku zajednicu i njenu imovinu. Rad Islamske zajednice pod kraljevskim režimom prvih desetak godina odvijao se uglavnom po normativnim aktima koji su važili tokom vladavine Austro-Ugarske Monarhije. Odredbe *Štatuta* usvojenog 1909. godine važile su tokom dvadeset sljedećih godina i u dva različita državno-pravna sistema. Radilo se o "dokumentu koji je obuhvatio sve bitne aspekte djelovanja vjerske zajednice muslimana, od odnosa države prema islamu do finansiranja vakufske uprave". Značajnije promjene normativnih akata desit će se tridesetih godina 20. stoljeća i one će biti veoma nepovoljne za Islamsku zajednicu. Uspostavljanjem šestojanuarske diktature 1929. godine ubrzo su doneseni novi zakoni, pa i zakoni o vjerskim zajednicama. Zakon o Islamskoj zajednici donesen je 31. januara 1930. godine.

Svi vjerski i vakufski organi stavljeni su pod nadzor države, koja je dobila pravo vrhovnog nadzora nad upravljanjem imovinom Islamske zajednice. Visok stepen autonomije Islamske zajednice u vjerskim i vakufsko-mearifskim poslovima, zagarantiran Statutom iz 1909. godine, drastično je sužen.

U vrijeme Kraljevine Srba, Hrvata i Slovenaca, kasnije Kraljevine Jugoslavije, od 1918. do 1939. godine od vakufa je oduzeto **oko četiri miliona (4.000.000) dunuma zemlje!** U isto vrijeme je u Bosni i Hercegovini oduzeto dvanaest i po miliona (12.500.000) dunuma beglučke zemlje, što ukupno iznosi šesnaest i po miliona (16.500.000) dunuma zemlje, što vakufske, što beglučke. Riječ je o gotovo trećini ukupne površine Bosne i Hercegovine!

Samo jednom odlukom Banjalučkog kotara 1939. godine, oduzeto je od Gazi Husrev-begova vakufa na području Tešnja i Teslića 107.000 dunuma zemljišnih i šumskih parcela.

КРАЉЕВСКА БАНСКА УПРАВА
ВРБАСКЕ БАНОВИНЕ
-Аграрно правни одсек-
III-бр. 5.900/69
27. јула 1939. г.
Бања Лука

Предмет: Вакуе Гази Хусреџегове
Џамије у Сарајеву-одлука
о преузимању земљишта по
тач. 4 § 86 Финансијског
Закона за буџетску годину
1939/40 у корист Шумског
Ерара Краљевине Југосла-
вије.

На основу тац. 4 § 86 Финансијског закона за буџетску
годину 1939/40 и решења г. Министра Пољопривреде бр. 39371/VI-а/39
од 22. IV-1939. г. те §§ 38 и 49 Закона од 7. XI-1929. г. о Краљ. Банској
управи, ова Краљ. банска управа Врбаске бановине као надлежна доноси
следећу

О Д Л У К У

о преузимању земљишта Вакуе Гази Хусреџегове Џамије
у Сарајеву у срезовима Теслић, Тешањ и Добој у корист Шумског Ерара
Краљевине Југославије

Према томе од посједа Вакуе Гази Хусреџегове Џамије у
Сарајеву:

1. / ПРЕУЗИМА СЕ 107.676 дун. 528 м²

2. / НЕ ПРЕУЗИМА СЕ :

а/ шума Дубрава: 11.955 дун. 100 м²

б/ грунтовно неprovedене
површине 17.294 " 296" 29.249 " 396 "

Свеукупна површина посједа према данашњем стању уписа у земљишним књигама ... 136.925 дун. 924 м²

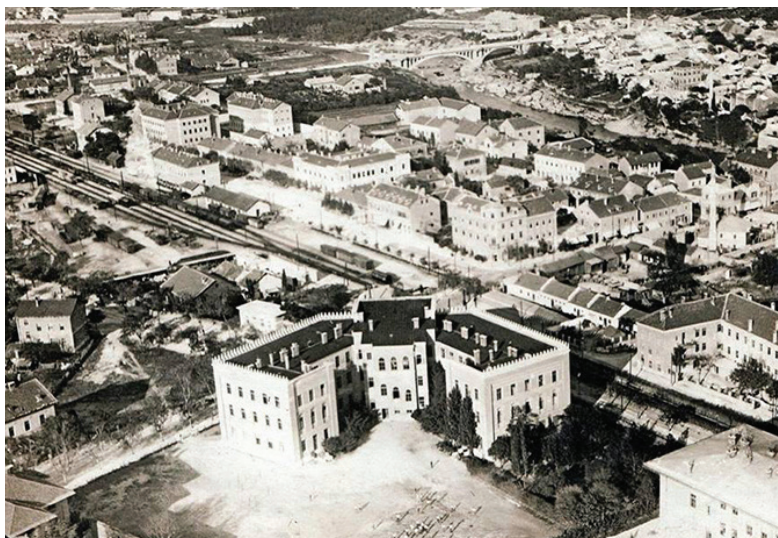

*Odluka Vrbaske banovine o preuzimanju posjeda Gazi Husrev-begovog
vakufa u Tešnju, Tesliću i Doboju*

Nisu samo oduzimana vakufska dobra nego su i rušene brojne džamije i drugi vjerski objekti. Samo u Sarajevu srušene su 24 džamije i dvije medrese, Inadija ili Džedid-medresa na Bentbaši i Medresa hadži Ismaila Misrija na At-mejdanu, kraj Bakr-babine džamije. U tom periodu ekshumirano je 75 mezarja (nijedno srpsko groblje), oduzeto 108 dućana, 118 kuća s dvorištima, 90 voćnjaka, vrtova, oranica i livada. Samo u Sarajevu!

At-mejdan

Plato na kojem se nalazio Lakišića harem u Mostaru

U Mostaru je srušeno nekoliko džamija, dvije medrese, Roznamedžijina i Čejvan-čehajina, oduzeto više dućana i magaza, kuća, zemljišta, mezarja. Prema podacima iz 1931. godine, vakufska imovina u Mostaru prepolovljena je u odnosu na onu iz 1878. godine. Sad je površina iznosila tek 366 dunuma zemlje.

Roznamedžijina medresa i šadrvan

Hotel Palas, Banja Luka

U Banjoj Luci je u vrijeme Kraljevine Jugoslavije porušeno devet džamija. Na mjestu Šehove ili Sijamije džamije vakuf je podigao veliku vakufsku palaču u kojoj se danas nalazi hotel Palas. U tu palaču vakuf je uložio ogromna sredstva, da bi se danas obrela u privatnim rukama.

Vakufi u vrijeme SFRJ (1945–1992)

Poseban atak na vakufe i imovinu vjerskih zajednica desio se u prvim decenijama komunističke vlasti nakon Drugog svjetskog rata. U poslijeratnoj Jugoslaviji nasilno je promijenjena svojinska osnova društva oduzimanjem ili ograničavanjem privatnog vlasništva.

Oduzimanje vakufske imovine izvršeno je putem agrarne reforme, nacionalizacije i eksproprijacije privatnog vlasništva. Ideološko opravdanje tih mjera osigurala je marksistička teza o *eksproprijaciji eksproprijatora*. Imovina vjerskih zajednica bila je predmetom oduzimanja iz dva razloga: zbog toga što su vjerske zajednice u predratnoj Jugoslaviji bile važan ekonomski faktor i zbog toga što su okvalificirane kao opasan ideološki protivnik po proces izgradnje *vrlog, novog svijeta*.

Skender-pašina džamija

Vakufski neboder

Do kraja 1953. godine komunistička vlast je usvojila set pravnih propisa na osnovu kojih je država pristupila oduzimanju vakufske imovine putem pravnih mehanizama konfiskacije, nacionalizacije, sekvestracije i eksproprijacije. Među njima su najrigorozniji i po svojim posljedicama najteži bili: Zakon o raspolaganju stanovima i poslovnim prostorijama, Zakon o agrarnoj reformi i kolonizaciji, Osnovni zakon o zadrugama, Zakon o konfiskaciji imovine i izvršenju konfiskacije, Osnovni zakon o postupanju s eksproprianim i konfiskovanim šumskim posjedima, Zakon o nacionalizaciji privatnih privrednih preduzeća, Uredba o arondaciji državnih poljoprivrednih dobara općedržavnog značaja, Osnovni zakon o eksproprijaciji, Uredba o prodavanju stambenih zgrada iz općenarodne imovine, Uredba o upravljanju stambenim zgradama i Zakon o poljoprivrednom zemljišnom fondu općenarodne imovine i dodjeljivanju zemlje poljoprivrednim organizacijama.

Putem nacionalizacije izvršene 1946, 1948. i 1958. ostvareno je dominantno državno, odnosno društveno vlasništvo u svim privrednim granama i u oblasti nekretnina. Zakon o nacionalizaciji privatnih privrednih preduzeća od 6. 12. 1946. s izmjenama i

dopunama od 29. 12. 1948. bio je pravni osnov za oduzimanje vakufskih mlinova, hotela, banja i sličnih ustanova.

Poseban udar na vakufsku imovinu izvršen je Zakonom o raspolaganju stanovima i poslovnim prostorijama od 17. februara 1958. godine i Zakonom o nacionalizaciji najamnih zgrada i građevinskog zemljišta od 28. decembra 1958. godine, s obzirom na okolnost da su ti objekti predstavljali najveći dio vakufskog fonda u urbanim sredinama. Ovim zakonom Islamskoj zajednici oduzete su brojne poslovne i stambene zgrade, pa čak i oni objekti koji su bili u funkciji izvođenja striktno vjerskih aktivnosti. Prema podacima Komisije za vjerska pitanja Bosne i Hercegovine iz septembra 1961. godine, do 01. septembra 1961. godine nacionalizirana su 803 objekta Islamske zajednice u BiH, a što je tada predstavljalo 53,7% objekata Islamske zajednice u odnosu na broj prije nacionalizacije. Kad se tome doda činjenica da su do 1961. godine nacionalizirana ukupno 992 objekta svih vjerskih zajednica u BiH, a na objekte Islamske zajednice otpadalo je 80,9%, onda se može konstatirati da je Islamska zajednica bila najveća žrtva i gubitnik u procesu nacionalizacije vjerskih objekata.

Gazi Husrev-begova palača

Parkuša

Prema podacima iz 1950, u Sarajevu je za četiri godine važenja Osnovnog zakona o eksproprijaciji iz 1947. ekspropisano oko 80 muslimanskih mezarja koja su se protezala na 350 dunuma zemljišta. Na nekim od tih mezarja građeni su objekti poput javnih toaleta, čija namjena vrijeđa elementarne osjećaje poštivanja umrlih.

Kao drastičan primjer oduzimanja vakufske imovine navodimo slučaj Bihaća, grada s najvećim brojem muslimana u Bosanskoj krajini. Bihaćki vakufi posjedovali su 4.011.143 m² zemlje, dok se danas u gruntovnici bilježi svega 1.079.279 m² u vlasništvu vakufa.

U Goraždu je 1960. godine u samom središtu grada oduzeto 27 dućana, a na temeljima porušene Džafer-begove džamije i istoimene medrese izgrađena stambeno-poslovna zgrada.

Vakufi u vrijeme Drugog svjetskog rata (1941–1945)

Tokom Drugog svjetskog rata od 1941. do 1945. godine u Bosni i Hercegovini, potpuno ili djelimično, uništena su 303 objekta Islamske zajednice (džamije, mektebi, medrese, kuće, stambene zgrade, dućani, magaze i dr.).

Vakufi oduzeti u periodu od 1945. do 1990. godine

Prema dostupnim podacima, ukupan broj oduzetih vakufa (dućani, džamije, mezarja, kuće, stanovi, zgrade) je 11.324, odnosno ukupna površina oduzetih vakufskih nekretnina je 30.342.496 m².

Porušeni i oštećeni vakufi tokom agresije na Bosnu i Hercegovinu (1992–1995)

Tokom agresije na Bosnu i Hercegovinu (1992–1995) srpski i hrvatski agresori porušili su 1.311 vakufskih objekata (džamije, mesdžidi, mektebi, tekije i haremi), a oštetili 472.

Materijalna šteta nanescena vakufu od 1996. godine do danas

Šteta koja je nanescena vakufu u Bosni i Hercegovini usljed nacionalizacije stanova i poslovnih prostora u periodu od 1996. godine do danas iznosi više stotina miliona konvertibilnih maraka. Ukupna šteta koja je nanescena vakufskoj imovini viša je od milijardu konvertibilnih maraka. Nanesena šteta odnosi

se na vakufske poslovne prostore i stanove, a prouzrokovana je njihovim nepovratom Islamskoj zajednici.

Zbog nepovrata imovine Federacija BiH godišnje ošteti vakuf za iznos od 15.840.000,00 KM, a Republika Srpska za iznos od 9.660.000,00 KM.

Ukupna godišnja šteta nanescna vakufima u Bosni i Hercegovini iznosi 25.500.000,00 KM.

Iz svega navedenog da se zaključiti da je institucija vakufa odigrala veoma važnu ulogu u socio-ekonomskom razvoju Bosne i Hercegovine. Ali se također ne može oteti dojmu da je njezino područje djelovanja, u jednom periodu, svedeno na nivo pukog egzistiranja.

Evidentno je da danas vakuf nema onu ulogu koju je nekad imao, zahvaljujući prije svega naglašenoj ulozi države u svim sferama života – pa i u onim sektorima koji su ranije bili prepušteni civilnom društvu – a koja je svojim postupcima, putem zakonskih i administrativnih mjera i uglavnom svjesno, nastojala ograničiti ulogu vakufa kao potencijalnog regulatora određenih procesa i kretanja u društvu koja nisu odgovarala vladajućem establišmentu. Kao razlog slabljenja uloge vakufa možemo istaći i nedovoljnu brigu i zainteresiranost nadležnih institucija i korisnika vakufa za njegovo unapređenje i razvoj, te unutrašnje slabosti u organizaciji i upravi, što je rezultiralo nepravovremenom transformacijom i prilagođavanjem promjenama u društvu i ekonomsko-socijalnom ambijentu.

Obaveza je Islamske zajednice, ali i opći interes društva, da vrati vakufu njegove izvorne funkcije. U tom procesu, i kao pojedinci i kao šira zajednica, moramo biti sposobni i spremni braniti prava onih koji su se zarad općeg dobra odrekli vlastite imovine.

Vakufska direkcija

Socijalistička Federativna Republika Jugoslavija je Zakonom o nacionalizaciji oduzela vakufima svu imovinu izuzev džamija i onoga što je služilo isključivo užoj vjerskoj svrsi, čime su nestali razlozi za postojanje Vakufske direkcije. Tako se u Ustavu Islamske zajednice iz 1959. godine više ne spominje ni vakuf kao institucija i izvor prihoda imovine Islamske vjerske zajednice, niti Vakufska direkcija, koja je do tada brinula o vakufima.

Međutim, Ustavom Islamske zajednice iz 1969. godine u definiciju pojma imovine Islamske zajednice ponovo se uvodi pojam vakuf kao njena imovina. Ovo je vrlo značajno, jer govori da je u međuvremenu za ovih deset godina došlo do novih uvakufljenja, pa je bilo neophodno vakufe spomenuti u Ustavu Islamske zajednice i drugdje. Ova ustavna odredba obavezuje organe

Sjedište Vakufske direkcije od 2016. godine u kompleksu "Gazzaz" na Mojmilu

Islamske zajednice, kao čuvare i korisnike vakufske imovine, da ne zaborave na nacionaliziranu vakufsku imovinu i da stalno rade na novim uvakufljenjima.

Do ponovnog uspostavljanja Vakufske direkcije čekalo se 37 godina, kad su stečeni neophodni uvjeti, prije svih politička sloboda koja je ostvarena nakon prestanka agresije na Bosnu i Hercegovinu.

Vakufska direkcija je kao jedna od institucija Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini oživila svoj rad Odlukom Sabora Islamske zajednice u BiH 14. 06. 1996. godine (broj: 2486/96). Prema toj odluci, Vakufska direkcija je u svim pravima i obavezama pravni sljednik Vakufske direkcije Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini koja je prestala s radom 1958. godine. U skladu sa članom 4. Odluke o osnivanju Vakufske direkcije u Sarajevu, ciljevi osnivanja Direkcije su: popis i registracija cjelokupne vakufske imovine; rad na povratu popisane i registrirane imovine svih vakufa u Bosni i Hercegovini; obnova, rekonstrukcija, revitalizacija i zaštita vakufskih objekata i dovođenje u stanje namjenskog korištenja; animiranje novih vakifa u zemlji i iseljeništvu; osnivanje, finansiranje i organiziranje rada naučnih institucija, obdaništa, osnovnih i srednjih škola, akademija, fakulteta, studentskih i đačkih domova bošnjačkog naroda u zemlji i iseljeništvu i dr.

Prema Ustavu Islamske zajednice, a na osnovu člana 31, vakufskom imovinom u Bosni i Hercegovini upravlja Vakufska direkcija. Titular vakufske imovine u Bosni i Hercegovini je Islamska zajednica. Uspostavljanjem Vakufske direkcije Islamska zajednica je pokazala odlučnost da se bori za povrat oduzete vakufske imovine, da štiti i unapređuje postojeću vakufsku imovinu, da se ispravno i prema Vakufnami upravlja vakufom, ali i da osigura preduvjete za nova uvakufljenja koja se ostvaruju u Bosni i Hercegovini i dijaspori.

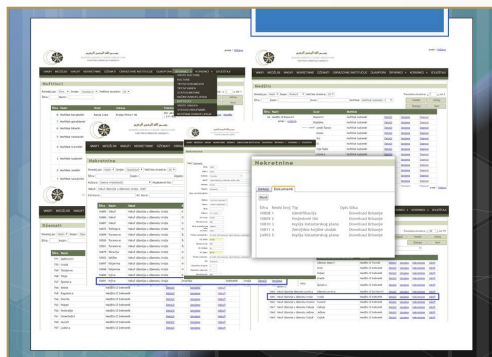
*Zgrada Zemaljskog vakufa i Hadim Ali-pašinog vakufa u Sarajevu
(sjedište Vakufske direkcije do 2016. godine)*

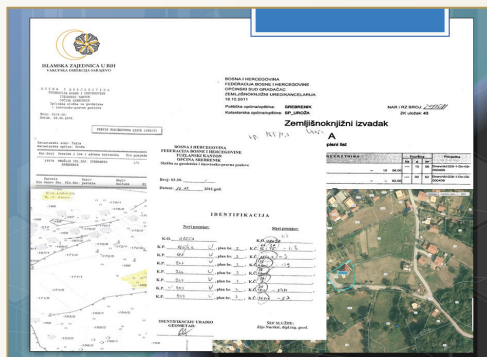

Zadaci i aktivnosti Vakufske direkcije:

- popis i registracija cjelokupne vakufske imovine u Bosni i Hercegovini i dijaspori
- poduzimanje aktivnosti na zaštiti vakufske imovine na području cijele Bosne i Hercegovine te afirmaciji vakufa kao trajnog dobra
- unapređenje i revitalizacija vakufske imovine
- pokretanje i praćenje aktivnosti na donošenju zakona o restituciji
- rad na povratu oduzetih, uzurpiranih i na bilo koji drugi način otuđenih vakufa
- iznalaženje novih vakifa putem uvakufljenja nekretnina, pokretne imovine i novčanih sredstava, te izrade vakufnama vakifima
- pružanje pravne pomoći medžlisima Islamske zajednice u vezi s pitanjem vakufske imovine
- pokretanje i vođenje niza sporova za zaštitu vakufa pred nadležnim domaćim sudovima i međunarodnim pravnim institucijama
- praćenje postupka pri izdavanju vakufske imovine u zakup pri medžlisima Islamske zajednice
- nadzor i praćenje legalnosti postupka u poslovima transformacije vakufa (zamjena vakufskih nekretnina za druge nekretnine i prodaja vakufskih nekretnina radi kupovine drugih nekretnina u korist vakufa) i sl.
- imenovanje mutevelija i nadziranje medžlisa u upravljanju vakufskom imovinom
- realizacija projekta identifikacije i uknjižbe vakufske imovine u BiH
- evidencija podataka o vakufima u jedinstvenu bazu podataka - informacijski sistem
- organiziranje manifestacije Dani vakufa
- organiziranje seminara o vakufima
- organiziranje radnih posjeta medžlisima Islamske zajednice
- saradnja sa srodnim institucijama u svijetu
- osiguravanje donacija za vakufske i vjerske objekte
- poduzimanje aktivnosti na izradi i dopuni normativnih akata i dr.

Informacijski sistem - Katastar vakufske imovine

Zemljišna dokumentacija potrebna za Katastar vakufske imovine

Derviš-hanumina medresa u Bosanskoj Gradišci

Regionalna konferencija o restituciji

Najistaknutiji vakifi u prethodnoj godini

Polaganje kamena temeljca za izgradnju vakufskog administrativnog centra "Medresa" u Fojnici

Pružanje pravne pomoći medžlisima

Seminar o vakufskim pitanjima

Pres-konferencija pred početak manifestacije "Dani vakufa"

Upravni odbor Vakufske direkcije

Posjeta Medžlisu Islamske zajednice Mostar

Svečano presijecanje vrpce na vakufskom poslovnom centru Medžlisa Islamske zajednice Bužim

Potpisivanje protokola o izgradnji administrativne zgrade Rijasetu

Saradnja sa sličnim organizacijama

Vakufski poslovni centar "Irs" u Bugojnu

Ahmed Fadil-pašina džamija u Kupresu

Posjeta katarskoj humanitarnoj organizaciji "Hajrije"

Dodjela plakete dr. Adnanu Ertemu

Problemi s kojima se susreće Vakufska direkcija

- a) Nedonošenje zakona o restituciji; obećanja političkih stranaka od prvih demokratskih izbora pa do danas o donošenju zakona o restituciji nisu ispunjena; naprotiv, organi vlasti ne pokazuju želju da se to pitanje riješi u dogledno vrijeme.
- b) Pokušaji uzurpacije preostalih vakufa putem novih regulacionih planova, naročito na području manjeg bh. entiteta.
- c) Nepostojanje jednog broja vakufnama te time i nemogućnost provedbe volje vakifa.
- d) Nepravilan način upravljanja pojedinih medžlisa ili ustanova Islamske zajednice u pogledu zaštite vakufa i utroška prihoda u skladu s vakufnamama.
- e) Velik procent neperspektivne vakufske imovine.
- f) Nedovoljna zastupljenost nastavnih jedinica o vakufima u obrazovnom sistemu Bosne i Hercegovine i Islamske zajednice. Ova se institucija ne izučava ni kao historijska kategorija na pravnim fakultetima u Bosni i Hercegovini.
- g) Nelegalne prodaje nacionaliziranih vakufskih prostora u pojedinim općinama.

Zadatak i uloga vakufa u savremenom dobu

Važan pokretač, prije svega u finansijskom smislu, pojedinačnih ali i zajedničkih aktivnosti koje utječu na bolji kvalitet života pojedinca i društva u cjelini jesu brojni fondovi i zaklade čiji su osnivači privatna lica, ali i udruženja i grupe donatora te države koje svojim djelovanjem popunjavaju neke vrlo važne segmente društvenih potreba. U tom smislu uloga vakufa u savremenom dobu je neprocjenjiva. Osnovni zadatak i uloga vakufa je ispunjavanje općih potreba jedne zajednice, pojedinačnih potreba njenih članova, postizanje općeg blagostanja, bez obzira na to o kojem segmentu ljudskog života se radilo.

Sljedom toga, u okviru općeg sistema i u skladu s potrebama, svaka zajednica muslimana ima obavezu da razvija vlastiti sistem vakufa.

U naše vrijeme i na ovim prostorima mogle bi se razvijati brojne vrste vakufa i sve one mogle bi imati važnu ulogu u postizanju boljitka i blagostanja zajednice i njenih članova.

U tom smislu Vakufska direkcija je formirala sljedeće vakufske fondove:

1. Fond za zaštitu, unapređenje, revitalizaciju i promociju vakufa
2. Fond za izgradnju novih, rekonstrukciju i adaptaciju postojećih vakufskih i vjerskih objekata
3. Fond za kultiviranje vakufskih parcela
4. Fond za stručno usavršavanje i edukaciju iz oblasti vakufa
5. Fond za socijalno ugrožene kategorije društva
6. Fond za pomoć u obrazovanju
7. Fond za štampu islamske edicije

Fond za zaštitu, unapređenje, revitalizaciju i promociju vakufa

Vakufski fond za zaštitu, unapređenje, revitalizaciju i promociju vakufa ima cilj prikupljanje vakufskih sredstava za direktno i indirektno finansiranje zaštite, unapređenja i promociju vakufa.

Iz ovog se fonda finansiraju aktivnosti koje se odnose na pravnu i fizičku zaštitu vakufa, identifikaciju i uknjižbu vakufa, unapređenje vakufske imovine te druge radnje koje doprinose zaštiti i afirmaciji vakufa.

Tokom posljednje agresije na Bosnu i Hercegovinu ogroman broj vakufskih parcela je uzurpiran, posebno u manjem bosanskohercegovačkom entitetu. Vakufska direkcija i danas vodi pravnu bitku za povrat ovih vakufa. Također, značajne aktivnosti preduzete su na polju identifikacije, uknjižbe vakufa i popisa cjelokupne vakufske imovine u jedinstven registar vakufa. Jedan od ciljeva ovog fonda jeste osigurati finansijsku potporu ovim aktivnostima.

Osim zaštite, ponekad je potrebno vakufsku imovinu unaprijediti u smislu njene ekonomske vrijednosti i isplativosti. To često podrazumijeva i određena materijalna ulaganja na samoj nekretnini kako bi vrijednost i svrha vakufske nekretnine bila što veća.

Isa-begov hamam

Fond za izgradnju novih, rekonstrukciju i adaptaciju postojećih vakufskih i vjerskih objekata

Vakufski fond za izgradnju novih, rekonstrukciju i adaptaciju postojećih vakufskih i vjerskih objekata osnovan je, kako mu sam naziv govori, s ciljem prikupljanja finansijskih sredstava za gradnju novih vakufskih i vjerskih objekata, ali i za rekonstrukciju i adaptaciju postojećih.

Nacionalizirana vakufska imovina imala je razne namjene, a od prihoda te imovine pomagane su socijalno ugrožene kategorije, stipendirani su učenici, građeni novi objekti, vodovodi, putevi i mostovi te finansirane ostale potrebe Bošnjaka, ali i drugih naroda na našim područjima.

Oduzimanjem ovih objekata Islamskoj zajednici je uskraćena većina prihoda, zbog čega nije u mogućnosti samostalno graditi nove vakufske i vjerske objekte. Također, tokom agresije na našu zemlju došlo je do oštećenja ili potpunog rušenja najvećeg broja vakufskih i vjerskih objekata.

Islamska zajednica se u realizaciji ovih aktivnosti oslanja na dobre ljude, Bošnjake, koji novčanim doprinosima i novčanim uvakufljenjima pomažu da niknu novi i da se obnove stari porušeni vakufski i vjerski objekti.

Fond za kultiviranje vakufskih parcela

Cilj Vakufskog fonda za kultiviranje vakufskih parcela jeste osiguravanje sredstava za uzgoj različitih kultura na vakufskim parcelama, kakve su poljoprivredni zasadi, voćnjaci, šumski zasadi i druge vrste deficitarnih kultura.

Islamska zajednica posjeduje velike površine vakufskog zemljišta koje nisu iskorištene u krajnjoj namjeni, to jest koje se uopće ne obrađuju. Praksa je pokazala da su takve vakufske parcele uglavnom pogodne za podizanje različitih višegodišnjih zasada. Nakon detaljno izvršenih priprema, koje su sadržavale i organiziranje seminara za predstavnike medžlisa na području svih muftijstava i izradu studija izvodljivosti, Vakufska direkcija je realizirala nekoliko pilot-projekata zasada određenih kultura. Analize i rezultati pokazali su da su ovakvi projekti opravdani i poželjni. Do sada je na vakufskim parcelama na području oko 30 medžlisa Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini Vakufska direkcija zasadila više od deset hiljada sadnica i osnovala desetke novih voćnjaka na površini većoj od 150 dunuma.

S ciljem doprinosa aktivnostima sadnje voćnjaka i raznih drugih kultura te s ciljem doprinosa općem razvoju ekonomije i sprečavanju daljeg propadanja vakufskih parcela, Vakufska direkcija osnovala je ovaj fond putem kojeg svaka osoba može uvakufiti sredstva, makar i za samo jednu voćku.

Podizanje zasada voća na vakufskim parcelama

Fond za socijalno ugrožene kategorije društva

Cilj Vakufskog fonda za pomoć socijalno ugroženim kategorijama društva jeste prikupljanje uvakufljenih sredstava koja bi se usmjeravala u pružanje pomoći raznim socijalno ugroženim kategorijama društva. Fond je nastao iz potrebe da se pomogne svima onima koji nisu u mogućnosti da se sami pobrinu za svoje svakodnevne potrebe, odnosno da se poboljša kvalitet života socijalno ugroženih kategorija, prije svega siromašnih, ali i povratnika, da se pomogne liječenje težih oboljenja, pružanje pomoći beskućnicima, nezaposlenima te osobama kojima su ugrožena osnovna ljudska prava.

Historijski gledano, institucija vakufa je uvijek naročito vodila brigu o socijalno ugroženim kategorijama stanovništva. Ustvari, to je i bio jedan od glavnih razloga nastanka velikog broja vakufa. Imajući u vidu aktuelnu ekonomsku situaciju, smatramo da je pomoć ovim kategorijama u današnje vrijeme najpotrebnija. Vakufska direkcija je na tragu svojih časnih prethodnika uvidjela potrebu da putem ovog fonda pomogne svojim sugrađanima u rješavanju njihovih svakodневnih egzistencijalnih potreba.

Ramazanski paketi

Ramazanski paketi

Iftar - Careva džamija, Sarajevo

Pomoć ugroženom stanovništvu nakon katastrofalnih poplava 2014. godine

Fond za pomoć u obrazovanju

Kao potpora obrazovanju mladih, nauci i naučnoistraživačkom radu, osnovan je Vakufski fond za pomoć u obrazovanju.

Njegovi osnovni ciljevi su:

- podsticaj mladih naraštaja na izučavanje nauke
- oživljavanje i afirmiranje naučnih istraživanja
- formiranje elite stručnjaka, naročito iz oblasti nauke o vakufima
- osiguravanje naučnih djela iz svih oblasti
- formiranje biblioteka s različitim sadržajima

Vakufi su nastajali na osnovu ukazanih potreba, odnosno kao odgovor na pojavu siromaštva i potrebu za pomoći u obrazovanju. Velik je broj učenika i studenata koji zbog nepovoljne finansijske situacije ne uspiju svoje školovanje dovesti do kraja i željenog cilja. Vakufska direkcija osnivač je Fonda "Bošnjaci" a na prijedlog i uz zalaganje prvog predsjednika Republike Bosne i Hercegovine rahmetli Alije Izetbegovića. Fond je specijaliziran za pomoć nadarenim studentima.

Dr. Fehd el-Hanna sa studentima

Fond za štampu islamskih izdanja

Vakufski fond za štampanje islamskih izdanja namijenjen je uvakufjavanju sredstava za finansiranje, štampanje, pisanje i izdavanje literature s tematikom vakufa, ali i ostalih islamskih tema koje tretiraju društveno korisnu problematiku.

Vakuf je uvijek podsticao, u skladu s kur'anskim i hadiskim maksimama, širenje i izučavanje nauke. U proteklom periodu veoma je malo pisano o vakufima, njihovoj ulozi i značaju u ekonomskom i kulturnom razvoju gradova, a time i naše države. Malo je napisanih djela koja govore o uzurpaciji vakufa, nacionalizaciji, te o uništavanju vakufa u današnje vrijeme. Iz ovog fonda se finansiraju naučnoistraživački radovi iz svih oblasti, a posebno iz oblasti vakufa kao općeg i trajnog dobra. Sredstvima ovog fonda predviđeno je da se pomogne i objavljivanje historijskih djela koja su trenutno u rukopisima naših biblioteka, a koja bi zahvaljujući vakufima konačno mogla biti dostupna široj javnosti.

Štampana izdanja Vakufske direkcije

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ
 الْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ وَالسَّلَامُ عَلَى رَسُولِنَا مُحَمَّدٍ، وَبَعْدُ...
 «مَثَلُ الَّذِينَ يُنْفِقُونَ أَمْوَالَهُمْ فِي سَبِيلِ اللَّهِ كَمَثَلِ حَبَّةٍ أَتَتْ سَنَابِلَ
 فِي كُلِّ صَبْغَةٍ مِائَةٌ حَبَّةٌ وَاللَّهُ يُضَاعِفُ لِمَن يَشَاءُ وَاللَّهُ وَاسِعٌ عَلِيمٌ»
 (سورة البقرة: 261)

Oni koji imaju svoja troše na Allahovu putu liče na onoga koji posije zrno iz kojeg nikne sedam klasova i u svakom klasu po stotinu zrna. - A Allah će onome kome hoće dati i više; Allah je neizmjereno dobar i sve zna.
 (Sureti-Bekare: 261. ajet)

VAKUFNAMA

U ime Allaha, Sveumislisnog, Samilosnog!

Svjedočeci, da je Allah Jedan, i da je Muhammed a.s. Allahov rob i Njegov Poslanik i putokaz pravog puta, uvjeren da dok je svijeta i vijeka korist vakufa ne prestaje niti se njegovo djelovanje do Sudnjeg dana završava, ja, **Alija Izetbegović**, sin Mustafe, uvakufljujem dio pokretne imovine sa kojom kao posrednik uvakufljenja raspolažem, a prema odluci donatora, naroda Kraljevine Saudijske Arabije broj 4504 od 01.04. 1416.h.g., što odgovara 28. 08. 1995.g.

Vrijednost pokretne imovine koju uvakufljujem iznosi **5.000.000,00 KM** (pet miliona konvertibilnih maraka). Uvakufljena imovina je dar naroda Saudijske Arabije koja je direktno uplaćena na moje ime i sa kojom sam ovlašten u korist muslimanskog naroda Bosne i Hercegovine, raspolažati.

U svrhu činjenja dobrog djela, ja sam uvakufjenu imovinu trajno prenio u vlasništvo Fonda za djelatnost obrazovanja, nauke, kulture, ekonomske, finansijske i socijalne sigurnosti Bošnjaka, pod nazivom "BOŠNJACI", koji trenutno raspolaže sa uvakufljenom imovinom u vidu dionica u Banci za obnovu i razvoj (BOR banaci) u Sarajevu. Kako je osnivač Fonda Stranka demokratske akcije, ja kao zakonski zastupnik osnivača, u svojstvu Predsjednika Stranke se ispred Stranke demokratske akcije odričem svih osnivačkih prava nad Fondom "Bošnjaci" u korist Vakufske direkcije u Sarajevu. Ovim činom

Vakufska direkcija u Sarajevu preuzima svu imovinu Fonda sa svim pravima i obavezama koje je Fond do sada ostvario, s time da prihode od te imovine koristi za svrhe obrazovanja, nauke i kulture, a posebno materijalnog pomaganja Gazi Husrev-begove medrese i Prve bošnjačke gimnazije u Sarajevu. U cilju realizacije ove odluke, a u skladu sa pozitivnim zakonskim propisima, kod Kantonalnog suda u Sarajevu ima se izvršiti preregistracija Fonda kojom će Stranka demokratske akcije u cijelosti prenijeti osnivačka prava nad Fondom na Vakufsku direkciju.

Vakufska direkcija preuzima obavezu da sa uvakufljenom imovinom upravlja savjesno kako to pravila uvakufljenja zahtijevaju, da uvećava vrijednost uvakufljenje imovine, te da nastoji da u tom poslu ne učini loše djelo. Vakufska direkcija će u korist očuvanja ovog vakufa, angažirati najstručnija lica koja ocijeni da mogu svojom strukom i znanjem doprinijeti unaprijeđenju uvakufljenje imovine.

U slučaju da Fond prestane sa radom, sva imovina Fonda ostaje u vlasništvu Vakufske direkcije - osnivača Fonda, a ista će biti korišćena u svrhe navedene u ovoj vakufnami, kao i uopće za unaprijeđenje vjersko-prosvjetnog života Muslimana u Bosni i Hercegovini.

Gore naprijed izrečeno se ima smatrati iskrenim nijetom i voljom vakifa koja je data bez prisile i privole pri punoj svijesti i zdravoj pameti, što vakif potvrđuje svojim potpisom ove vakufname.

Sarajevo: 22 muharrem 1422.h.

16.april 2001.g.

POTPIS VAKIFA
 Alija Izetbegović
 DIREKTOR:
 Halilović
 Nerim Halilović - Muderris
 SVJEDOK:
 Reisu-ulema, Dr. Mustafa ef. Cerić

Vakufska direkcija Sarajevo

Knjiga vakifa br.: 302/1

VAKUFNAMA rah. Alije Izetbegovića

Fond "Bošnjaci"

Fond za djelatnost obrazovanja, nauke, kulture, ekonomske, finansijske i socijalne sigurnosti Bošnjaka djeluje pod nazivom "Bošnjaci" kao zasebno pravno lice. U želji da unaprijedi rad Fonda i oslobodi ga od bilo kakvih političkih i drugih konotacija, te u svrhu činjenja trajnog dobra, rahmetli Alija Izetbegović je 16. aprila 2001. godine (22. maharrema 1422. po Hidžri), uvakufio sredstva koja su u formi osnivačkog udjela uplaćena u Fond. Uvakufljenje je izvršeno u korist Vakufske direkcije u Sarajevu.

Prema vakufnami koju je Vakufska direkcija izdala rahmetli Aliji Izetbegoviću 2001. godine, prihodi od imovine se imaju koristiti u svrhe obrazovanja, nauke i kulture, a posebno materijalnog pomaganja Gazi Husrev-begove medrese i Prve bošnjačke gimnazije u Sarajevu.

Vakufska direkcija se obavezala da uvakufljenom imovinom upravlja savjesno kako to pravila uvakufljenja zahtijevaju, da uvećava vrijednost uvakufljene imovine, te da nastoji da u tom poslu ne čini nikakvo loše djelo. Direkcija će u korist očuvanja ovog vakufa angažirati najstručnija lica za koja ustvrdi da svojom strukom i znanjem mogu doprinijeti unapređenju uvakufljene imovine.

Osnovni ciljevi i zadaci:

- stipendiranje talentiranih učenika i studenata, te realizacija drugih programskih ciljeva i zadataka iz oblasti obrazovanja
- pomoć učenicima povratnicima i školama u manjem bh. entitetu
- izdavačka i štamparska djelatnost
- kulturne i sportske aktivnosti
- finansiranje i ugovaranje socijalnih programa
- ostali programi koji doprinose duhovnom i materijalnom razvoju Bošnjaka

Vakufi i Vakufska direkcija u novim okolnostima

Brigu o vakufima, o povratu oduzete imovine, o restituciji, o novim uvakufljenjima, razvijanju novih i savremenijih vidova upravljanja vakufskom imovinom preuzela je nanovo uspostavljena Vakufska direkcija. Rezultati njenog rada ubrzo su se pokazali. Oni se danas ogledaju u sljedećim pomacima: kontinuiran rast uvakufljenja iz godine u godinu, povećana medijska zastupljenost vakufske problematike, što je nekad bilo nezamislivo, poboljšana infrastrukturna organizacija Islamske zajednice koja, putem svojih organa, temeljitije upravlja vakufima na terenu, riješen velik broj predmeta koji se iz godine u godinu uvećavao, što je svojevrstan pokazatelj veće svijesti i odgovornosti zajednice spram vakufa. Predmeti su se najčešće odnosili na restituciju, zaštitu vakufa, sprečavanje nove uzurpacije, obnovu porušenih vakufskih objekata, sprečavanje prodaje i privatiziranja nacionaliziranih dobara, unapređenje vakufa i drugo.

Vakufska direkcija prvi put u historiji Islamske zajednice realizirala je projekt informacijskog sistema vakufskih nekretnina u Bosni i Hercegovini. Projekt je provoden u nekoliko faza, počevši od informatičkog povezivanja sa sjedištima muftiluka do povezivanja s medžlisima Islamske zajednice. Informacijski sistem koji je za ovu priliku kreiran, podrazumijevao je uspostavu jedinstvene baze u koju su uneseni i objedinjeni podaci o cjelokupnoj vakufskoj imovini u Bosni i Hercegovini, ali i o imovini koja je u proteklom periodu nacionalizirana, eksproprisana ili na bilo koji drugi način otuđena.

Donošenje zakona o restituciji najvažnije je pitanje o kojem Vakufska direkcija posebno vodi računa. Borba za vraćanje vakufske imovine je naše pravo i pravo vakifa čije interese Direkcija zastupa.

Također, Vakufska direkcija posebno vodi birgu o tome kako medijski prezentirati ideju vakufa i uvakufljenja. Transparentnost u radu je prilika da se ljudima pokažu takve mogućnosti, te da i oni budu dio tima koji će svojim dobrima i vakufom učestvovati u općem boljitku zarad zadovoljstva Allaha, dž.š. U tom smislu, svaka vakufska stipendija, donacija ili razvojni projekt treba da bude prezentiran kao vid podsticanja na činjenje dobra i afirmacija međusobne brige i pomaganja među muslimanima.

Ostvarena je i ostvaruje se poslovna saradnja sa sličnim institucijama u islamskom svijetu, prije svega u Turskoj, Saudijskoj Arabiji, Kuvajtu, Kataru i Maleziji.

Realiziranjem brojnih projekata izgradnje, rekonstrukcije ili adaptacije i njihovim stavljanjem u funkciju, znatno su povećani i prihodi na godišnjem nivou. S obzirom na velik broj očuvanih stambeno-poslovnih objekata i atraktivnih parcela u gradskim sredinama, povećava se šansa za sve bolje poslovanje Vakufske direkcije i Islamske zajednice općenito.

Novo doba donosi i nove mogućnosti i treba ih maksimalno iskoristiti. Vakufi se iz dana u dan umnožavaju, a Islamska zajednica neprekidno obogaćuje nekim novim vakufskim dobrom: džamijom, obdaništem, poslovnim prostorom, plodnim baščama itd. Umnožavanjem vakufa raste i potreba za efikasnijom organizacijom upravljanja vakufima, te za uvođenjem u rad i organizaciju timova sposobnih ljudi koji su u stanju nositi se sa sve većim obimom poslova i sve većim izazovima savremenog doba.

Perspektive vakufa i područja uvakufljenja: potrebe i mogućnosti

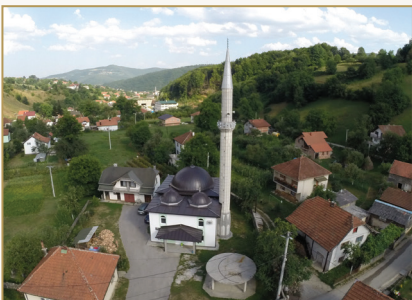
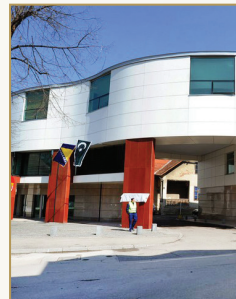
Nekad je vakuf bio ekonomska baza za brojne aktivnosti humanitarnog, obrazovnog i vjerskog karaktera. Vjerujemo da on to može biti i u budućnosti. Nakon ispunjenja navedenih zadataka, pred vakufom se otvaraju velika polja djelovanja i on može i treba da vrati ulogu u pogledu finansiranja važnih vjerskih, obrazovnih i socijalnih aktivnosti.

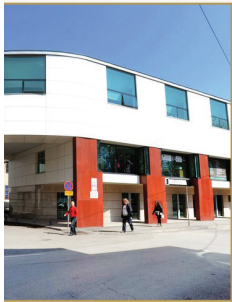
Pomoću viška prihoda vakufa te angažiranjem novih vakufa može se osigurati dobra materijalna osnova za razvoj vakufa prema savremenim normama.

Projekti malih, srednjih i velikih vakufa za svaku džamiju i svaku instituciju, koji bi se dugoročno realizirali, rješenja su koja bi Islamsku zajednicu oslobodila postojećih ekonomskih stega i ograničenja.

S namjerom da se jednog dana sve džamije i institucije Islamske zajednice finansiraju iz vakufa, Islamska zajednica bi trebala izraditi kratkoročni i dugoročni plan razvoja vakufa za svaku instituciju, tako da svaka institucija dobije vlastiti vakuf. Po tom planu, čija je realizacija dugoročnog karaktera, sve džamije, medrese, fakulteti, Rijaset, mediji itd., imali bi svoje vakufe koji bi imali znatan udio u njihovim budžetima.

Projekti i aktivnosti Vakufske direkcije u fotografijama

Projekti i aktivnosti Vakufske direkcije u fotografijama

Pomozimo vakufe u Bosni i Hercegovini!

Postanite vakifi!

Ako imate nijet uvakufiti dio svog imetka, obratite se na sljedeću adresu:

Islamska zajednica u Bosni i Hercegovini
Vakufska direkcija Sarajevo
Ul. Hasiba Brankovića 2A
71000 Sarajevo
Bosna i Hercegovina

Tel: +387 33 200 355

Fax: +387 33 206 037

E-mail: vakuf.bih@bih.net.ba

Internetska stranica: www.vakuf.ba

TRANSAKCIJSKI RAČUNI ZA UPLATE U BOSNI I HERCEGOVINI

Vakufska banka d.d. Sarajevo	Račun broj: 1602005500019915
Privredna banka d.d. Sarajevo	Račun broj: 1010000051917057
BBI banka d.d. Sarajevo	Račun broj: 1413065320119388

INSTRUKCIJE ZA UPLATE IZ INOSTRANSTVA

First Bank		Second Bank	
Intermediatry Bank	SWIFT: RZBAATWW RAIFFEISEN BANK AG VIENNA	Intermediatry Bank	Bosna Bank International DD Sarajevo SWIFT: BBIIBBA22XXX
Account with institution	SWIFT: PBSCBA22 Privredna BANKA Sarajevo DD Sarajevo, Bosnia and Herzegovina	Account with institution	KBC Bank NV Brussels SWIFT: KREDBEBB
Ben.Account No.	IBAN: BA391010000051917057	Ben.Account No.	IBAN: BA391413065310175724
Beneficiary name of account	Vakufska direkcija Sarajevo	Beneficiary name of account	Vakufska direkcija Sarajevo
Address	Ul. Hasiba Brankovića br. 2 71 000 Sarajevo Bosnia and Herzegovina	Address	Ul. Hasiba Brankovića br. 2 71 000 Sarajevo Bosnia and Herzegovina